

Bibliotheca Alexandrina

Az ókor porladékain könyvtár születik a harmadik évezred számára

Az alexandriai könyvtárat, a világ első egyetemes könyvtárát közel ötezer éve alapították Egyiptomban.

Ez a könyvtár egyfajta tudományos kutatóközpont szerepét töltötte be: híret nemcsak a 700 ezer papirusztekercsnek köszönhető, hanem a keretében "működő" állat- és növénykertnek, boncolólaboratóriumoknak, csillagvizsgálónak, kutatóhelyeknek, valamint sétatereknek és éttermeknek is.

A könyvtár a tudományok fejlődésében kiemelkedő szerepet játszott. A legkiválóbb tudósok, kutatók dolgoztak falai között. Itt vetette meg Euklidész a geometria alapjait, itt rögzítette Ptolemaiosz a térképészet szabályait, itt számította ki Eratoszthenész a Föld kerületét.

Az alexandriai könyvtár számára vezették be először a kötelempéldány-szolgáltatást. Az idegen nyelvű művekről görög fordításokat készítettek, és leírták, majd a gyűjteménybe helyezték a színhagyomány útján terjedő görög költői alkotásokat. Kallimakhosz tudományáganként szerzői katalógust épített ki, és létrehozott egy osztályozási rendszert is.

Egy mítosz újjászületése

A közelmúltban Egyiptom elhatározta, hogy egy új, az ókorihoz hasonlóan világhírűnek számító, sokoldalú tudományos kutatókönyvtárat épít fel. Az új Bibliotheca Alexandrina nem vállalkozhat ugyan a világ összes irodalmának összegyűjtésére, de megpróbálja felölelni a lehető legtöbb tudományterületet, elsődlegesen helyet adva az egyiptomi, közép-keleti és mediterrán kultúrával, a kopt kereszténység születésével, az iszlám örökséggel és a tudománytörténettel foglalkozó alkotásoknak.

A jelenlegi gazdasági viszonyok azonban sokáig megkérdőjelezték egy új könyvtár létrehozásának lehetőségét. Annak ellenére, hogy Alexandria adja az ország ipari termelésének 40%-át, és bonyolítja a nemzetközi kereskedelem 80%-át, az ókorban virágzó város ma a hanyatlás korát éli. A gazdasági reformok nem hoztak kellő változást. A demográfiai robbanás betondzsungellé változtatta a várost; a lakosság 60%-a írástudatlan.

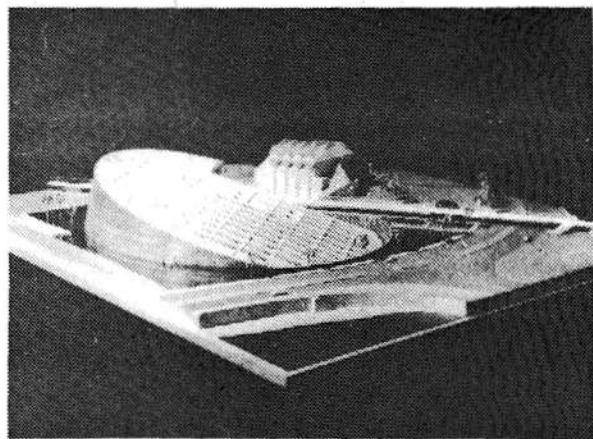
Az ellentmondásos helyzetben a továbblépést a nemzetközi összefogás teremtette meg. Még így is akadnak, akik kételkednek a megvalósításban, hiszen a városnak nemcsak felépítenie, de működtetnie is kell a tervezett nemzetközi kulturális központot, idecsalogatva a világ kutatóit. A tervezők azonban már túlléptek a kételyen. Az új Bibliotheca Alexandrina Egyiptom történelmének újabb fénypontja lesz. A mítosz újjászületik.

Az új Alexandrina

A könyvtár tervezésére nemzetközi pályázatot hirdettek, melyre 77 országból 1300 mérnök jelentke-

zett. Végül 524 pályamunka érkezett be 1989 szeptemberéig. Egy nemzetközi építészeti bizottság bírálta el őket. A díjnyertes terv A. S. *Snohetta* norvég építész munkája, melyet a zsűrin kívül a világ építészei és könyvtárosai is egyhangúlag elfogadtak.

Az új Alexandrina kívülről egy rézsútosan csonkított, 160 m átmérőjű hengerre emlékeztet. A Földközi-tengerre néző, 52 ezer m²-nyi alapterületű és 31 m magas építmény belső terét a teraszosan kialakított szerkezet kilenc szintre osztja. Az építész az időjárás tényezőket is figyelembe vette. A megdöntött mennyezet lehetővé teszi a természetes fény kihasználását, miközben a gyűjteményt közvetlen nap-sugárzás nem éri. A lejtősen kialakított tető minimálisra csökkenti a sós tengeri szél pusztító hatását, míg az épületet körülvevő víz védelmet nyújt a por és a meleg ellen (1. ábra).

1. ábra

A szolgáltatások megszervezése

A Bibliotheca Alexandrina nemcsak információs bázis, illetve dokumentumgyűjtemény lesz, hanem kulturális-művelődési központ is, ahol időszaki kiállításokat, művészeti előadásokat, bemutatókat szervezhetnek.

A könyvtári tevékenységeknek megfelelően hat nagyobb szervezeti egységet alakítanak majd ki.

A *kulturális tevékenységek* osztálya, ahol különféle galériák, kiállítótermek, múzeumi tárlatok, könyv- és papírkereskedések, csillagászati bemutatótermek, illetve kávézók várják a látogatókat, rálátást enged a könyvtárra is, így csábítván oda az érdeklődőket. E részleg központi helyiségéből, a Ptolemaiosz-csarnokból lehet eljutni a könyvtárba.

A *könyv- és folyóirat* osztályon található a tájékoztató, illetve kölcsönző szolgálat. Innen érhető el az adatbázisok és a gépesített katalógusok. Központi termékből lehet eljutni öt kisebb részlegbe, ahol az

állomány tudományágak szerint csoportosítva áll majd az olvasók rendelkezésére.

A könyvtár egyik eszménye az egyetemesség, s ezért minden országot arra ösztönöznek, állítson össze egy válogatást saját nemzeti irodalmából. A különböző nemzeti enciklopédiák, történelmi, földrajzi atlaszok, jogtudományi és műszaki könyvek, nemzeti bibliográfiák, a korai és modern írók alkotásai közül kiválogatják majd a legjelentősebbeket, hogy egységes, összefüggő állományt alakíthassanak ki.

A könyvek és folyóiratok mellett egyre több újabb és modernebb információhordozó is megjelenik a piacon. A *speciális gyűjtemények* osztályán belül így négy kisebb részleg foglalkozik majd a különböző típusú dokumentumokkal, az alábbi csoportokba sorolva őket:

- ▶ audiovizuális és elektronikus eszközök;
- ▶ kéziratok, ritka, egyedi könyvek;
- ▶ földrajzi, földtani és hajózási térképek, régészeti leletek, városrendezési tervek;
- ▶ zenegyűjtemény (könyvek, partitúrák, hangzóanyag).

A könyvtár általános katalógusa tartalmazza az összes dokumentum bibliográfiai leírását, szerző, cím, tudományterület és tárgykor szerint rendezve.

Belső szolgáltatások

Az *adminisztratív szolgáltatások* osztálya alá tartozik az összes igazgatói iroda és minden adminisztrációs szolgáltatás: titkárság, személyzet, távközlés, pénzügy, fordítószolgálat, informatika stb.

Az állományépítés, katalógizálás, indexelés, illetve gépi adatrögzítés a *tudományos szolgáltatások* osztályának feladatai közé tartozik.

A *technikai szolgáltatások* osztálya két nagy feladatkört fog ellátni:

- ▶ a tulajdonképpeni könyvtári szolgáltatásokat (pl. kötészet, feliratozás, állományvédelem, a kéziratok, könyvek restaurálása),
- ▶ az épület karbantartására vonatkozó szolgáltatásokat (pl. biztonsági intézkedések, műszaki javítások, takarítás).

A könyvtár leendő feladatai közé tartozik többek között az egyiptomi monostorokban, mecsetekben, múzeumokban fellelhető eredeti, jórészt ókori kéziratok végleges pusztulástól való megóvása. A részleg restaurációs laboratóriuma azonban nemcsak ezeket a teendőket fogja ellátni, hanem az épületegyütteshez tartozó Nemzetközi Informatikai Szakiskola hallgatóinak is segítséget nyújt majd.

A XXI. századra tervezett könyvtárból természetesen nem hiányozhatnak a technika legújabb vívmányai sem. A rendszert úgy szeretnék kialakítani, hogy az bármikor változtatásra, illetve esetleges bővítésekre alkalmas legyen.

Hatékony nemzetközi együttműködés

A díjnyertes pályatervhez 1990-ben költségvetési tervet készítettek. Az építkezés költségeit 115 millió USD-re becsülték, míg a teljes beruházás költsége – a gyűjteményeket, a felszereléseket is beleértve – 152 millió USD-re tehető.

Az UNESCO 1987 októberében nemzetközi együttműködésre szólította fel az országokat, hogy előteremtsék az induláshoz szükséges alapokat. A felhívást 1990-ben megismételték, s ezúttal a kérés nem maradt eredménytelen. Az UNESCO 500 ezer dollárt kapott Norvégiától az alaputatások, a megvalósíthatósági és építészeti tanulmányok finanszírozására, közvetlenül Egyiptomnak pedig összesen több mint 65 millió dollárt utaltak át a környező országok.

A kétoldalú egyezmények keretében számos más állam is támogatást nyújt a terv megvalósításához. Ebben az együttműködésben Franciaországnak példaértékű szerepe van. Segítséget kínál az állományépítésben, katalógusszerkesztésben, könyvtárosképzésben, hálózatszervezésben, a restaurálási problémák megoldásában.

A legfelsőbb irányítást három szerv vállalta magára:

- ▶ egy Nemzetközi Bizottság, mely erkölcsi támogatást nyújt, és segít az alapok előteremtésében;
- ▶ egy Nemzetközi Végrehajtó Bizottság, melynek feladata a terv fejlesztésének és megvalósításának nyomon követése és ellenőrzése;
- ▶ egy Végrehajtó Titkárság, mely egy UNESCO kijelölt igazgatóból, egy igazgatóhelyettesből és egy Egyiptom által kijelölt szakemberből áll.

Bár a gazdasági válságok elkerülhetetlenül lassítják a terv előrehaladását, a tudomány szolgálatában álló új információs és kulturális központ megvalósulása óriási előrelépést jelent majd a jövő nemzedékének.

/TOCATLIAN, J.: *Bibliotheca Alexandrina. Une bibliothèque pour le troisième millénaire nait des cendres de l'Antiquité.* = *Bulletin des Bibliothèques de France*, 36. köt. 5. sz. 1991. p. 384–392./

(Bruckner Nóra)

A prágai Nemzeti Információs Központ regionális programja

Az ágazati alapon és nagyipari szükségletekre tervezett és szervezett tudományos-műszaki-gazdasági információs rendszer megszűnt, vagy legalábbis (az ún. nagy privatizáció előrehaladásával párhuzamo-

san) megszűnőben van. Megváltozott az információk iránti igény is: az országban ma mindenekelőtt vállalkozási információkra van szükség. Ugyancsak más lett az igények jelentkezésének területi eloszlása, ui.